

LOTYNIŠKAJAM
NOTARIATUI
LIETUVOJE

Teisingumo ministerijai
El. p. rastine@tm.lt

2023-01-03 Nr. S- *7*
[2022-12-23 Nr. 22-17512

DĖL NOTARIMO PROJEKTO DERINIMO

Lietuvos notarų rūmai, išnagrinėję pateiktus Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Notarų atlyginimo dydžių (įkainių) nustatymo metodikos patvirtinimo“ projektą ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymo „Dėl Notarinių veiksmų grupių sąrašo ir Apklausos dėl notaro ir notaro padėjėjo (-ų) patiriamų laiko sąnaudų atliekant notarinius veiksmus anketos formos patvirtinimo“ projektą (toliau – įsakymo projektas), teikia šias pastabas ir pasiūlymus.

1. Notarų atlyginimo dydžių (įkainių) nustatymo metodikos (toliau – Metodika) 3.6 papunktyje apibrėžiamos notarinio veiksmo sąnaudos. Šiame papunktyje turi būti nurodyta, kurios sąnaudos yra vertinamos ir kaip apskaičiuojamos. Pavyzdžiui, nurodant, kad į sąnaudas įtraukiami mokesčiai ir pan.

2. Metodikos 4.3.2.2 papunktyje nurodyta, kad vidutinis notaro atlygis *inter alia* susideda iš pajamų, gautinų už notaro biuro darbo organizavimą, atitinkančių labai mažų ir mažų valstybės valdomų įmonių vadovų gaunamo neto darbo užmokesčio vidurkį. Šį papunktį siūlome patikslinti nurodant, kad vidutinis notaro atlygis *inter alia* susideda iš pajamų, gautinų už notaro biuro darbo organizavimą, atitinkančių labai mažų ir mažų valstybės valdomų įmonių vadovų gaunamo neto darbo užmokesčio su kintamąja dalimi ir premijomis vidurkį.

3. Metodikos 4.4 papunktyje naudojamas žalos tikimybės dydis, tačiau Metodikoje nėra apibrėžta, kaip žalos tikimybė yra nustatoma.

4. Metodikos 6.3 papunktyje ir Metodikos priede Nr. 3 pateiktas notarinių veiksmų savikainos apskaičiavimo algoritmas yra klaidingas ir iškreipiantis Notariato įstatyme įtvirtintą sąnaudų principą, kadangi:

- notarinio veiksmo atlikimo sąnaudas labiausiai apsprendžia laikas, notaro skiriamas klientų valios išsiaiškinimui, sandorio projekto parengimui, teisinio tyrimo atlikimui ir sandorio patvirtinimui. Todėl visos sąnaudos (kintamos ir pastovios) turėtų būti paskirstytos atskiriems notariniams veiksams pagal notaro skiriamą laiką, o ne pagal biuro darbuotojų skiriamą laiką;

- apskaičiuojant notarinių veiksmų savikainą pagal laiką, vertinamas notaro biuro DUFŠ, į kurį nėra įtrauktas notaro, kuriančio didžiausią pridėtinę vertę, atlygis. Tuo tarpu į DUFŠ gali būti įtraukti teisinio darbo nedirbančių darbuotojų, pavyzdžiui, buhalterio, IT personalo, biuro administratoriaus ir valytojo atlyginimai;

- likusias kintamas ir pastovias sąnaudas siūloma paskirstyti tik pagal veiksmų skaičių, o tai klaidinga, kadangi notaras atlieka daugybę kitų veiksmų, kurie yra ne pagrindiniai, o papildomi, nors ir atliekami kartu su pagrindiniu notariniu veiksmu, pavyzdžiui, tvirtinamu sandoriu. Skirstant sąnaudas pagal pasiūlytą metodą (pagal skaičių), notarinių veiksmų įverčiai bus iškreipti, nes pagrindiniams veiksams bus skiriama sąlyginai mažiau sąnaudų (ir mažesni įverčiai), o kitiems, papildomiems ir palydintiems veiksams bus priskirta sąlyginai daugiau sąnaudų;

- įsakymo projektu tvirtinamoje Apklausos dėl notaro ir notaro padėjėjo (-ų) patiriamų laiko sąnaudų atliekant notarinius veiksmus anketos formoje siūloma rinkti duomenis apie notaro ir jo padėjėjų laiką, skiriamą notariniams veiksams atlikti, tačiau tai nėra reprezentatyvu, nes didžiausią

pridėtinę vertę sukuria būtent notaras. Be to, notaro padėjėjų laiko duomenų surinkimas, apibendrinimas ir interpretavimas reikalauja papildomų laiko ir kitų resursų.

Apibendrinant, pasiūlyta notarinių veiksmų įkainių savikainos apskaičiavimo metodika yra klaidinga ir iškreipianti sąnaudų principą, kadangi notarinių veiksmų įverčius siūloma apskaičiuoti pagal:

1) DUFŠ, į kurį nėra įtrauktas notaro atlygis, tačiau gali būti įtrauktas kitų notaro biuro darbuotojų, neteikiančių paslaugų klientams, atlyginimas;

2) laiką, kurį notaras ir notaro padėjėjai skiria notarinių veiksmų atlikimui, nors DUFŠ reprezentuoja tik notaro biuro personalo, bet ne notaro atlygį, o veiksmų atlikimo trukmę nustatoma pagal supaprastintą anketą, kuri neapima visų notarinių veiksmų, ir surinkti duomenys nėra patikimi (žr. pastabą Nr. 8);

3) kitas sąnaudas, kurios paskirstomos notariniams veiksmams pagal kiekį, o ne pagal jų atlikimui skiriamą laiką.

Atsižvelgiant į išdėstytus motyvus ir pasiūlymus, turi būti keičiama Metodika ir naikinamas jos priedas Nr. 3. Siūlome visas sąnaudas (neskirstant į DUFŠ, kitas kintamas ir pastovias) notariniams veiksmams priskirti pagal notaro (ne notaro ir padėjėjo (-ų)) skiriamo laiko proporciją konkreitiems notariniams veiksmams atlikti, nes tik tokiu būdu sąnaudos bus paskirstytos pagal esminį vertės kūrimo kriterijų – notaro skiriamą laiką, ir bus įgyvendintas Notariato įstatyme įtvirtintas sąnaudų kriterijus.

5. Metodikos 7.1 papunktyje nurodyta, kad marža nustatoma pagal Metodikos 6.4 papunktį, užtikrinant notarinių paslaugų prieinamumą rajonuose ir vidutinį notarų atlygį, apskaičiuojamą Metodikos 7.2 papunktyje nustatyta tvarka. Tačiau 6.4 papunktyje pateiktoje formulėje nėra jokio ryšio ar nuorodos į minimas sąlygas dėl paslaugų prieinamumo ir nenurodyta, kaip formulėje atsižvelgiama į vidutinį atlygį. Metodikoje turi būti aiškiai nurodyta, kaip minėtos sąlygos bus įvykdytos, apskaičiuojant maržą.

6. Metodikos 8 punkte nurodoma, kad į įkainį įtraukiamos išlaidos už papildomus veiksmus, kurie būtini atliekant notarinį veiksmą. Visų pirma, neaiški pati Metodikoje naudojama formulė „į įkainį įtraukiamos išlaidos“. Ar tai reiškia, kad bus apskaičiuojami įkainiai už visus notaro atliekamus veiksmus (tiek pagrindinius, tiek vadinamus papildomais), o paskui sudedami? Be to, Metodikos 8 punkte detalizuojama, kas laikytina papildomais veiksmais, kurie būtini atliekant notarinį veiksmą, tačiau pateikiamas sąrašas neišsamus („ir pan.“), todėl nėra aišku, kas, teisės akto rengėjo nuomone, yra laikytini papildomais veiksmais. Pažymėtina ir tai, kad privalomų pagal teisės aktus duomenų perdavimas valstybės registrams nurodomas kaip būtinas, atliekant notarinį veiksmą. Tačiau duomenų perdavimas nėra būtinas visų notarinių veiksmų atlikimo atvejais.

Pateiktų derinti projektų lydraščio skyriuje „Nauda visuomenei“ nurodyta, kad bus užtikrinta, jog asmenys neprivalės mokėti už papildomus veiksmus, kurie visada yra būtini atliekant pagrindinį notarinį veiksmą. Pažymėtina, kad kiekvienas notarinis veiksmas, o taip pat papildomi notaro atliekami veiksmai turi būti įvertinti ir už kiekvieną atliekamą notarinį veiksmą, įskaitant papildomus veiksmus, turi būti atlyginama. Suprantame, kad galima įkainius už kelis notarinius veiksmus, kurie atliekami vienu metu, nustatyti atskirai ir sudėti, taip gaunant vieną įkainį, tačiau nesutinkame, kad notaras turi atlikti veiksmus, už kuriuos neatlyginama ir kitaip nekompensuojama.

7. Metodikos 12 punktas turėtų būti papildomas nurodant, kad perskaičiuojant vidutinį notaro atlygį įvertinamas ir būsimas notaro sąnaudų pokytis. Taigi, jeigu įkainių perskaičiavimo metu planuojama priimti ar jau yra priimti notaro mokesstinę bazę keičiantys teisės aktai, pavyzdžiui,

nustatantys kitokį gyventojų pajamų mokesčio dydį ar notarų mokesčio Lietuvos notarų rūmams dydį, į tai turi būti atsižvelgiama.

8. Metodikos 13 punkte numatyta ir Įsakymo projektu siūloma tvirtinti Apklausoje dėl notaro ir notaro padėjėjo (-ų) patiriamų laiko sąnaudų atliekant notarinius veiksmus anketa yra nelogiška ir nereprezentatyvi. Visų pirma, nėra aišku, ar notaras ir kiekvienas notaro padėjėjas turi pildyti atskiras anketas, ar notaras turi pildyti vieną anketą, kurioje nurodytų savo ir padėjėjų skiriamo laiko vidurkį (tai skaičiavimus daro dar sudėtingesnius). Anketoje prašoma įvertinti tiek notaro, tiek notaro padėjėjų darbo laiką, nors vėliau skaičiavimuose naudojamas tik DUFS, į kurį neįtraukiamas notaro atlygis. Anketoje nėra nurodomi visi notariniai veiksmai. Todėl neišku, kaip skaičiuojamos sąnaudos kitiems veiksams, ir kaip notaras turėtų vertinti jiems skiriamą laiką.

Atsižvelgiant į tai, kad notarinių veiksmų įvairovė yra didelė, notarui sudėtinga tiksliai įvertinti skiriamo laiko dalį atskiriems notariniams veiksams. Nejmanoma prisiminti, kokia laiko dalis buvo skiriama vienam iš šimto veiksmų atlikti, ypač jei kai kurie veiksmai atliekami per kelis kartus. Todėl pateikti duomenys bus netikslūs ir neobjektyvūs.

Siekiant objektyvumo, siūlome vertinti atskiriems notariniams veiksams notaro skiriamą laiką. Šiems duomenims surinkti galėtų būti naudojama reprezentatyvios notarų grupės apklausa, Lietuvos notarų rūmų surinkti duomenys ar kiti metodai, užtikrinantys duomenų tikslumą ir objektyvumą. Gauti duomenys būtų lengvai konvertuojami į procentinę notaro darbo laiko išraišką, reikalingą notarinių veiksmų įverčių skaičiavimams atlikti.

9. Projektų lydraštyje nurodyta, kad pagal STRATA sukurtą įkainių nustatymo modelį siūloma visus notarinius veiksmus suskirstyti pagal grupes, nes tai reikšmingai palengvina įkainių perskaiciavimą ir naujų įkainių nustatymą. Tačiau pagal tokį reguliavimą įkainių apskaičiavimas nėra tikslus. Kai kuriose notarinių veiksmų grupėse yra labai skirtingi notariniai veiksmai – pavyzdžiui, Kitų notarinių veiksmų grupėje yra ir jūrinio protesto priėmimas, ir asmens parašo tikrumo paliudijimas; Kitų sandorių grupėje yra rangos sutartis ir pareiškimas dėl tėvystės pripažinimo. Daug tiksliau būtų, kaip ir minėta, skaičiuoti kiekvienam notariniam veiksmui atlikti notaro skiriamą laiką.

Notarų rūmų prezidentas

Marius Stračkaitis